

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: ιστορική αναδρομή

Η ιστορία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ξεκινά με την Κοινή Συνέλευση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), η οποία κατέστη κοινή συνέλευση και των τριών υπερεθνικών ευρωπαϊκών κοινοτήτων που υπήρχαν τότε. Η συνέλευση απέκτησε στη συνέχεια την ονομασία «Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο». Με την πάροδο του χρόνου, το θεσμικό αυτό όργανο, του οποίου τα μέλη εκλέγονται άμεσα από το 1979, γνώρισε βαθιές αλλαγές: Από μια συνέλευση με διορισμένα μέλη εξελίχθηκε σε εκλεγμένο κοινοβούλιο αναγνωριζόμενο ως διαμορφωτής της πολιτικής ατζέντας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Νομική βάση

- Οι αρχικές Συνθήκες ([1.1.1](#), [1.1.2](#), [1.1.3](#), [1.1.4](#), [1.1.5](#)).
- Απόφαση και Πράξη για την εκλογή των αντιπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με άμεση καθολική ψηφοφορία (20 Σεπτεμβρίου 1976), όπως τροποποιήθηκε με τις αποφάσεις του Συμβουλίου της 25ης Ιουνίου και της 23ης Σεπτεμβρίου 2002.

Τρεις Κοινότητες, μία Συνέλευση

Μετά την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ), η Κοινή Συνέλευση ΕΚΑΧ διευρύνθηκε για να καλύψει και τις τρεις Κοινότητες. Η νέα συνέλευση, που αριθμούσε 142 μέλη, πραγματοποίησε την εναρκτήρια συνεδρίασή της στις 19 Μαρτίου 1958, στο Στρασβούργο, ως «Ευρωπαϊκή Κοινοβουλευτική Συνέλευση» και, εν συνεχεία, στις 30 Μαρτίου 1962, μετονομάστηκε σε «Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο».

Από διορισμένη Συνέλευση σε εκλεγμένο Κοινοβούλιο

Πριν από την καθιέρωση των άμεσων εκλογών, οι βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου διορίζονταν από τα εθνικά κοινοβούλια των κρατών μελών. Ως εκ τούτου, όλα τα μέλη του είχαν διπλή εντολή.

Η Διάσκεψη Κορυφής των Παρισίων, στις 9 και 10 Δεκεμβρίου 1974, αποφάσισε ότι οι άμεσες εκλογές έπρεπε «να διεξαχθούν το 1978 ή μετά το 1978» και το Κοινοβούλιο κλήθηκε να υποβάλει νέες προτάσεις προκειμένου να αντικαταστήσει το αρχικό του σχέδιο σύμβασης του 1960. Τον Ιανουάριο του 1975, το Κοινοβούλιο ενέκρινε νέο σχέδιο σύμβασης, βάσει του οποίου οι αρχηγοί κρατών ή κυβερνήσεων, αφού διευθέτησαν ορισμένες διαφορές, κατέληξαν σε συμφωνία κατά τη συνεδρίασή τους στις 12 και 13 Ιουλίου 1976.

Η Απόφαση και η Πράξη για την εκλογή των αντιπροσώπων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με άμεση καθολική ψηφοφορία υπεγράφησαν στις Βρυξέλλες στις 20 Σεπτεμβρίου 1976. Αφού κυρώθηκε από όλα τα κράτη μέλη, το κείμενο τέθηκε σε ισχύ τον Ιούλιο του 1978 και οι πρώτες εκλογές διεξήχθησαν στις 7 και 10 Ιουνίου 1979.

Διευρύνσεις

Με την ένταξη της Δανίας, της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου στις Ευρωπαϊκές Κοινοότητες την 1η Ιανουαρίου 1973 (πρώτη διεύρυνση), ο αριθμός των βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αυξήθηκε σε 198.

Στη δεύτερη διεύρυνση, με την ένταξη της Ελλάδας την 1η Ιανουαρίου 1981, η Βουλή των Ελλήνων διόρισε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο 24 βουλευτές, οι οποίοι αντικαταστάθηκαν τον Οκτώβριο του 1981 από άμεσα εκλεγμένους βουλευτές. Οι δεύτερες άμεσες εκλογές διεξήχθησαν στις 14 και 17 Ιουνίου 1984.

Την 1η Ιανουαρίου 1986, με την τρίτη διεύρυνση, ο αριθμός των εδρών αυξήθηκε από 434 σε 518 με την άφιξη 60 ισπανών και 24 πορτογάλων βουλευτών, οι οποίοι είχαν διορισθεί από τα εθνικά τους κοινοβούλια και εν συνεχεία αντικαταστάθηκαν από άμεσα εκλεγμένους βουλευτές.

Μετά την ενοποίηση της Γερμανίας, η σύνθεση του Κοινοβουλίου προσαρμόστηκε για να αντικατοπτρίζει τη δημογραφική μεταβολή. Σύμφωνα με τις προτάσεις τις οποίες υπέβαλε το Κοινοβούλιο σε ψήφισμα σχετικά με το σύστημα κατανομής των εδρών του, ο αριθμός των βουλευτών που εξελέγησαν τον Ιούνιο του 1994 αυξήθηκε από 518 σε 567. Μετά την τέταρτη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο αριθμός των βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αυξήθηκε σε 626, με δίκαιη κατανομή εδρών για τα νέα κράτη μέλη σύμφωνα με το προαναφερθέν ψήφισμα.

Η Διακυβερνητική Διάσκεψη της Νίκαιας θέσπισε νέο σύστημα κατανομής των εδρών του Κοινοβουλίου, το οποίο εφαρμόστηκε στις ευρωπαϊκές εκλογές του 2004. Ο μέγιστος αριθμός βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (που προηγουμένως είχε οριστεί σε 700) αυξήθηκε σε 732. Ο αριθμός των εδρών που κατανέμονταν στα 15 παλαιά κράτη μέλη μειώθηκε κατά 91 (από 626 σε 535). Οι υπόλοιπες 197 έδρες κατανεμήθηκαν μεταξύ όλων των παλαιών και των νέων κρατών μελών σε αναλογική βάση.

Με την ένταξη της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας την 1η Ιανουαρίου 2007, ο αριθμός των εδρών του Κοινοβουλίου αυξήθηκε προσωρινά σε 785 προκειμένου να καταστεί δυνατή η υποδοχή των βουλευτών από τις δύο αυτές χώρες. Μετά τις εκλογές του 2009, που διεξήχθησαν από τις 4 έως τις 7 Ιουνίου, ο αριθμός των εδρών μειώθηκε σε 736. Επειδή η Συνθήκη της Λισαβόνας (που τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου 2009) προέβλεπε μέγιστο αριθμό 751 βουλευτών, που θα αυξάνονταν προσωρινά σε 754 μέχρι τις επόμενες εκλογές, 18 βουλευτές του ΕΚ προστέθηκαν στους 736 που είχαν εκλεγεί τον Ιούνιο του 2009 κατά την κοινοβουλευτική περίοδο 2009-2014, μετά από κύρωση από τα κράτη μέλη ενός πρωτοκόλλου τροποποίησης που εγκρίθηκε στο πλαίσιο της Διακυβερνητικής Διάσκεψης της 23ης Ιουνίου 2010. Με την προσχώρηση της Κροατίας την 1η Ιουλίου 2013, ο μέγιστος αριθμός εδρών ανήλθε προσωρινά σε 766, προκειμένου να καταστεί δυνατή η υποδοχή των 12 κροατών βουλευτών που εξελέγησαν τον Απρίλιο του 2013 (σύμφωνα με το άρθρο 19 της Πράξης σχετικά με τους όρους προσχώρησης της Δημοκρατίας της Κροατίας).

Για τις εκλογές του 2014, ο συνολικός αριθμός εδρών μειώθηκε πάλι σε 751. Η κατανομή των εδρών θα επανεξεταστεί εγκαίρως πριν από τις εκλογές που πρόκειται να διεξαχθούν το 2019 (1.3.3). Επίσης, πιθανή αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ θα σήμαινε κατάργηση των 73 εδρών του και, κατ' επέκταση, μείωση του συνολικού μεγέθους του ΕΚ.

Σταδιακή αύξηση των εξουσιών

Η αντικατάσταση των εισφορών των κρατών μελών από ίδιους πόρους της Κοινότητας (1.4.1) οδήγησε σε μια πρώτη αύξηση των δημοσιονομικών εξουσιών του Κοινοβουλίου στο πλαίσιο της Συνθήκης του Λουξεμβούργου που υπεγράφη στις 22 Απριλίου 1970. Μια δεύτερη Συνθήκη, που αφορούσε το ίδιο θέμα και η οποία ενίσχυσε τις εξουσίες του Κοινοβουλίου, υπεγράφη στις Βρυξέλλες στις 22 Ιουλίου 1975 (1.1.2).

Με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη ενισχύθηκε ο ρόλος του Κοινοβουλίου σε ορισμένους νομοθετικούς τομείς (διαδικασία συνεργασίας) και έκτοτε για τις συνθήκες προσχώρησης και σύνδεσης απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του.

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, με την οποία καθιερώθηκε η διαδικασία της συναπόφασης για ορισμένους τομείς της νομοθεσίας και επεκτάθηκε η διαδικασία της συνεργασίας σε άλλους τομείς, σηματοδότησε την αρχή της εξέλιξης του Κοινοβουλίου σε συννομοθέτη. Η εν λόγω Συνθήκη κατέστησε το Κοινοβούλιο αρμόδιο για την τελική έγκριση της σύνθεσης της Επιτροπής, γεγονός που αποτέλεσε σημαντικό βήμα στον πολιτικό έλεγχο του εκτελεστικού σώματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το Κοινοβούλιο.

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ μεταρρύθμισε και επέκτεινε τη διαδικασία συναπόφασης στους περισσότερους τομείς της νομοθεσίας, χορηγώντας στο Κοινοβούλιο νομοθετικές εξουσίες ισότιμες με εκείνες του Συμβουλίου. Καθώς ο διορισμός του Προέδρου της Επιτροπής υπόκειται πλέον στην έγκριση του Κοινοβουλίου, αυξάνονται και οι αρμοδιότητες ελέγχου που ασκεί το Κοινοβούλιο επί της εκτελεστικής εξουσίας. Η Συνθήκη της Νίκαιας διεύρυνε περαιτέρω το πεδίο εφαρμογής της διαδικασίας της συναπόφασης.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας σηματοδοτεί μια άλλη σημαντική επέκταση τόσο της εφαρμογής της ειδικής πλειοψηφίας στο Συμβούλιο (με τη χρήση μιας νέας μεθόδου από 1ης Νοεμβρίου 2014 — άρθρο 16 ΣΕΕ) όσο και της εφαρμογής της διαδικασίας της συναπόφασης (που επεκτείνεται πλέον σε 45 περίπου νέους νομοθετικούς τομείς). Η διαδικασία της συναπόφασης, η οποία αποκαλείται πλέον συνήθως νομοθετική διαδικασία, γίνεται η ευρύτερα χρησιμοποιούμενη διαδικασία λήψης αποφάσεων και καλύπτει ιδιαίτερα σημαντικούς τομείς, όπως η Κοινή Γεωργική Πολιτική και οι πολιτικές δικαιοσύνης και ασφάλειας. Ο ρόλος του Κοινοβουλίου στην προετοιμασία μελλοντικών τροποποιήσεων της Συνθήκης ενισχύεται (άρθρο 48 ΣΕΕ).

Με τις ευρωπαϊκές εκλογές στις 22-25 Μαΐου 2014, κατέστη σαφές ότι το Κοινοβούλιο αξιοποίησε πλήρως τη διάταξη του άρθρου 14 ΣΕΕ, το οποίο ορίζει: «Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ασκεί, από κοινού με το Συμβούλιο, νομοθετικά και δημοσιονομικά καθήκοντα. Ασκεί καθήκοντα πολιτικού ελέγχου και συμβουλευτικά καθήκοντα υπό τους όρους που προβλέπονται στις Συνθήκες. Εκλέγει τον πρόεδρο της Επιτροπής».

Για τις εκλογές του 2014, τα ευρωπαϊκά πολιτικά κόμματα παρουσίασαν στους ψηφοφόρους τους «κορυφαίους υποψηφίους» για το αξίωμα του Προέδρου της Επιτροπής. Μπορεί να λεχθεί ότι η ιδέα των κορυφαίων υποψηφίων επικράτησε, καθώς ο Πρόεδρος της Επιτροπής, ο οποίος εξελέγη τελικά κατά τη συνεδρίαση της 22ας Οκτωβρίου 2014, ήταν ο υποψήφιος που είχε λάβει τη μεγαλύτερη στήριξη στις ευρωπαϊκές εκλογές του Μαΐου 2014.

Udo Bux
10/2017